

**WYBRANE PROBLEMY
BEZPIECZEŃSTWA
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

**Redakcja naukowa
Waldemar Zubrzycki
Andrzej Warmiński
Cezary Sochala**

Szczytno 2023

RECENZJA

dr hab. Andrzej Pieczywok

dr hab. Jarosław Truchan

REDAKCJA WYDAWCY

Justyna Zaryczna

Radosław Gizot

PROJEKT OKŁADKI

Agnieszka Kamińska

© Wszelkie prawa zastrzeżone — Akademia Policji w Szczytnie

ISBN 978-83-7462-820-4

e-ISBN 978-83-7462-821-1

SKŁAD, DRUK I OPRAWA:

Dział Wydawnictw i Poligrafii Akademii Policji w Szczytnie

12-100 Szczytno, ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 111

tel. (47) 733 51 02, faks (47) 733 54 48

e-mail: wwip@wspol.edu.pl

Objętość: 24,11 ark. wyd.

Spis treści

WALDEMAR ZUBRZYCKI O bezpieczeństwie — przedślowie	5
CZĘŚĆ I	
ZAGROŻENIA I WYZWANIA W KONTEKŚCIE BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA	25
ANDRZEJ WARMIŃSKI Aktualne zagrożenia bezpieczeństwa państwa	27
MARIAN CHALIMONIUK CEZARY SOCHAŁA Działania hybrydowe jako wyzwanie dla bezpieczeństwa państwa	51
IRENA MALINOWSKA Zorganizowana przestępczość transgraniczna	69
PIOTR ZALEWSKI Zjawisko patostreamingu w cyberprzestrzeni	91
ŁUKASZ FORYŚ Wybrane zagrożenia bezpieczeństwa wynikające z cyfryzacji transportu	107
CZĘŚĆ II	
ROZWIĄZANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA ZAGROŻENIOM	121
KRZYSZTOF PROKOP Konstytucyjne prawo jednostki do bezpieczeństwa	123
ANNA MRÓZ-JAGIEŁŁO Bezpieczeństwo wewnętrzne w ujęciu Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej	135
CEZARY GUŹNICZAK Prawne uwarunkowania działań wojewody w warunkach stanów nadzwyczajnych i w zarządzaniu kryzysowym	157

ANNA KALISZ Przeciwdziałanie zagrożeniom terrorystycznym w Polsce w ujęciu prawnym	175
ANNA MAJCHRZAK Służby specjalne bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej	195
TOMASZ SAFJAŃSKI Rola zarządzania kadrami w przedsiębiorstwie w przeciwdziałaniu przestępstwom i deliktom pracowniczym	233
CZĘŚĆ III PRAKTYCZNE DZIAŁANIA NA RZECZ BEZPIECZEŃSTWA	249
CEZARY SOCHAŁA Działalność naczelných organów administracji rządowej w aspekcie bezpieczeństwa wewnętrznego	251
CEZARY SOCHAŁA Działalność naczelných organów administracji rządowej w aspekcie obronności	287
ANNA RYBICKA MICHAŁ ALEKSANDROWICZ Płaszczyzny międzynarodowej współpracy w ramach działania Centralnego Biura Śledczego Policji	323
RENATA WŁODARCZYK Identyfikacja dokumentów tożsamości przez funkcjonariuszy Straży Granicznej	343
PAWEŁ RÓŻAŃSKI Sprawność motoryczna kandydatów do wybranych formacji obronnych Rzeczypospolitej Polskiej	387
JAROSŁAW CYMERSKI Budowanie potencjału podmiotów systemu bezpieczeństwa państwa na podstawie wybranych elementów rozwoju osobniczego ich przedstawicieli	403
Podsumowanie	423

WALDEMAR ZUBRZYCKI*

ORCID: 0000-0002-2790-4005

O bezpieczeństwie — przedślowie

Streszczenie: Bezpieczeństwo stanowi podstawową potrzebę każdego człowieka, jest również egzystencjonalną potrzebą całych społeczności. Ich odzworowanie w teorii problemu stanowią nauki o bezpieczeństwie, a przedmiotem ich badań jest bezpieczeństwo w różnych jego przejawach. Celem

* Waldemar Zubrzycki — emerytowany oficer Policji, m.in. pełnomocnik komendanta głównego Policji do utworzenia Biura Operacji Antyterrorystycznych Komendy Głównej Policji i jego pierwszy dyrektor. Członek grupy ATLAS zrzeszającej dowódców centralnych policyjnych jednostek antyterrorystycznych krajów Unii Europejskiej. Naczelnik Wydziału ds. Przeciwdziałania Zagrożeniom Terrorystycznym Departamentu Bezpieczeństwa Publicznego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji; radca ministra w Departamencie Analiz i Nadzoru Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji; sekretarz Międzyresortowego Zespołu ds. Zagrożeń Terrorystycznych; kierownik Stałej Grupy Ekspertkiej w zakresie rozpoznawania i zwalczania terroryzmu oraz przeciwdziałania mu; zastępca kierownika Zespołu Zadaniowego do Opracowania Szczegółowych Założeń do Projektu Ustawy o Rozpoznawaniu, Przeciwdziałaniu i Zwalczaniu Terroryzmu; wiceprzewodniczący Zespołu ds. inicjatywy realizowanej w ramach Rady NATO — Rosja, dotyczącej współpracy w zakresie wykorzystania przestrzeni powietrznej i zarządzania ruchem lotniczym — Cooperative Airspace Initiative (CAI); ekspert w Grupie Roboczej ds. Terroryzmu Rady Unii Europejskiej; członek Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER) Rady Europy; uczestnik posiedzeń Międzyresortowego Zespołu ds. zapobiegania nielegalnemu rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia i implementacji „Inicjatywy Krakowskiej” — Proliferation Security Initiative (PSI); członek Grupy Roboczej ds. Implementacji Konwencji o zakazie broni biologicznej i toksynowej (ang. *Biological and Toxin Weapons Convention* — BTWC); uczestnik posiedzeń Wspólnej Polsko-Amerykańskiej Grupy Roboczej ds. Zwalczania Terroryzmu; ekspert CEPOL do aktualizacji programu szkolenia dotyczącego zwalczania terroryzmu (Common Curriculum on Counter Terrorism); European Commission Ekspert (European Commission Authentication Service — ECAS, nr EX2015D262309) in *Horizon 2020*, The EU Framework Programme for Research and Innovation; ekspert NATO Science for Peace and Security (SPS) Programme’s “Independent Scientific Evaluation Group” (ISEG); członek National Tactical Officers Association z siedzibą w Colorado Springs, USA. Aktualnie profesor zwyczajny w Akademii Policji w Szczecynie.

rozdziału jest identyfikacja pojęć: „bezpieczeństwo”, „zagrożenia”, „wyzwania” oraz charakterystyka rozwiązań organizacyjno-prawnych w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom i wybranych działań praktycznych na rzecz bezpieczeństwa. Odpowiada to układowi całej monografii i zawartych w jej poszczególnych częściach treści, do których stanowi swoiste wprowadzenie.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, zagrożenia, akty prawne, strategia bezpieczeństwa, podmioty bezpieczeństwa

Bezpieczeństwo stanowi podstawową potrzebę każdego człowieka, jest również egzystencjonalną potrzebą całych społeczności. Ich odwzorowanie w teorii problemu stanowią nauki o bezpieczeństwie, a przedmiotem ich badań jest bezpieczeństwo w różnych jego przejawach. Celem nauk o bezpieczeństwie jest dostarczenie ludziom wiedzy pomagającej wyjaśnić, zrozumieć, ocenić i przewidzieć zjawiska związane z bezpieczeństwem określonego podmiotu. Jednocześnie nauki o bezpieczeństwie powinny dostarczyć argumentów jak usprawnić zastany stan rzeczy i co w nim zmienić.

W aspekcie utylitarnym chodzi o określenie przyczyn wywołujących określony skutek bezpieczeństwa, warunkujących ten skutek oraz rozstrzygających o osiągnięciu określonego stanu bezpieczeństwa¹. W nurt ten wpisuje się również niniejsza publikacja, w sposób — rzecz jasna — selektywny odnosząca się do zagadnień bezpieczeństwa. W kontekście ogromnej rozległości problematyki dotyczącej tej dyscypliny nauki wybiórczość zawartej w opracowaniu tematyki wynika przede wszystkim z zainteresowań naukowych autorów poszczególnych rozdziałów oraz ich indywidualnych doświadczeń zawodowych. Treści niniejszego przedślowia również determinowane są układem pracy i zawartych w jej poszczególnych częściach treści.

Bezpieczeństwo

Bezpieczeństwo jest pierwotną i egzystencjalną potrzebą jednostek, grup społecznych, wreszcie państw. Chodzi przy tym nie tylko o przetrwanie, integralność i niezawisłość, lecz także o bezpieczeństwo rozwoju, które zapewnia ochronę i wzbogacanie tożsamości jednostki czy narodu². Nietrudno jest

¹ W. Chojnacki, J. Świniarski, *Bezpieczeństwo a nauka* [w:] B. Wiśniewski (red.), *Bezpieczeństwo w teorii i badaniach naukowych*, Szczytno 2011, s. 89.

² M. Kuliczkowski, *Pozamilitarne przygotowania obronne państwa w systemie bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* [w:] M. Kuliczkowski, M. Olszewski,

obronić taką tezę, przejawia się ona zarówno w wymiarze ogólnopolskim, regionalnym, krajowym, jak i lokalnym, dotyczącym środowiska funkcjonowania poszczególnych jednostek, w tym bezpieczeństwa ich najbliższej okolicy, bezpieczeństwa dzieci w szkole, w drodze do szkoły, bezpieczeństwa w domu i podczas podróży do pracy lub na wakacje. Zaspokojenie tych potrzeb stanowi wyzwanie, od realizacji którego zależy poziom zadowolenia, a w konsekwencji rozwój określonego społeczeństwa.

Definicja słownikowa określa bezpieczeństwo jako stan spokoju, pewności i niezagrożenia³. W wąskim podejściu rozumieć przez to można taki stan, w którym obywatelom, jak też innym podmiotom, w tym organom państwa i instytucjom publicznym, nie zagraża żadne niebezpieczeństwo⁴. W podejściu szerokim oznacza aktywne kształtowanie pewności przetrwania, posiadania fundamentalnych wartości i swobód rozwojowych danego podmiotu⁵.

W znaczeniu ogólnospołecznym bezpieczeństwo obejmuje zabezpieczenie potrzeb: istnienia, przetrwania, pewności, stabilności, tożsamości, należności, ochrony poziomu i jakości życia. Bezpieczeństwo, będąc naczelną potrzebą człowieka i grup społecznych, jest zarazem podstawową potrzebą państw i systemów międzynarodowych, jego brak wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia⁶. Na bezpieczeństwo państwa składają się bezpieczeństwo międzynarodowe oraz bezpieczeństwo wewnętrzne⁷. Pierwsze to stan, w którym państwa mają poczucie pewności, że brak jest groźby ataku militarnego, politycznych presji, nacisku gospodarczego, zagrożenia ekologicznego czy utraty istotnych wartości kulturowych, tożsamości kulturowych i tożsamości narodowych, co stanowiłoby przeszkodę dla rozwoju państw,

S. Olearczyk (red.), *Administracja publiczna i przedsiębiorcy w obszarze pozamilitarnych przygotowań obronnych państwa*, Warszawa 2011, s. 14.

³ M. Szymczak (red.), *Słownik języka polskiego PWN*, t. 1, Warszawa 1995, s. 139.

⁴ W. Gromski, *Wprowadzenie* [w:] A. Chajbowicz, T. Kocowski (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne w działaniach terenowej administracji publicznej*, Wrocław 2009, s. 13.

⁵ W. Fehler, *Bezpieczeństwo wewnętrzne współczesnej Polski. Aspekty teoretyczne i praktyczne*, Warszawa 2012, s. 9.

⁶ R. Zięba, *Pojęcie i istota bezpieczeństwa państwa w stosunkach międzynarodowych*, „Sprawy Międzynarodowe” 1989, nr 10, s. 50.

⁷ W. Fehler, I.T. Dziubek, *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Ekspertyza przygotowana na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego*, Warszawa 2010, s. 15.

współpracy międzynarodowej i utrzymania pokoju⁸. Państwo może być bezpieczne tylko wtedy, gdy spełnione będą łącznie następujące warunki:

- terytorium państwa nie będzie zagrożone;
- obywatele będą czuć się bezpiecznie we wszystkich miejscach, w których przebywają;
- władze będą funkcjonowały zgodnie z obowiązującym prawem;
- system karny będzie sprawiedliwy i dotyczyć będzie wszystkich sprawiedliwie;
- zapewnione będą poprawne relacje międzynarodowe⁹.

Bezpieczeństwo wewnętrzne natomiast to określony stan struktur społecznych, politycznych i ekonomicznych wewnątrz państwa i takie ich kształtowanie, aby zapewniały poczucie pewności jego obywatelom oraz stwarzały odpowiednie warunki do realizacji aspiracji tego państwa¹⁰. To zakotwiczony w porządku ustrojowym stan stosunków i procesów wewnątrz państwa, który zapewniając skuteczną i harmonijną realizację interesów państwa i jego obywateli, jednocześnie tworzy potencjał zdolności do sprawnego diagnozowania i reagowania w przypadkach pojawiających się zagrożeń godzących w te interesy¹¹. Na bezpieczeństwo wewnętrzne składają się takie elementy, jak bezpieczeństwo publiczne i porządek publiczny, bezpieczeństwo powszechne oraz porządek konstytucyjny¹². Bezpieczeństwo publiczne i porządek publiczny oznaczają stan przejawiający się ochroną porządku prawnego, życia i zdrowia obywateli oraz majątku narodowego przed bezprawnymi działaniami¹³. Uważane jest za najstarsze i najważniejsze zadanie władzy publicznej¹⁴. Bezpieczeństwo powszechne oznacza stan zapewniający ochronę życia i zdrowia obywateli oraz majątku narodowego przed skut-

⁸ *Bezpieczeństwo międzynarodowe*, <<http://www.stosunki.pl/?q=node/1094>>, dostęp: 15 listopada 2021 r.

⁹ A. Urban, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, Warszawa 2009, s. 12.

¹⁰ W. Fehler, *O pojęciu bezpieczeństwa państwa* [w:] W. Śmiałek, J. Tymanowski (red.), *Bezpieczeństwo państw i narodów w procesie integracji europejskiej*, Toruń 2002, s. 72.

¹¹ W. Fehler, I.T. Dziubek, *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt., s. 18.

¹² A. Korcz, *Bezpieczeństwo wewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej*, <<http://adamkorcz.w.interia.pl/wewn.pdf>>, dostęp: 4 listopada 2017 r.

¹³ W. Lis, *Wstęp* [w:] W. Lis (red.), *Bezpieczeństwo państwa. Zagadnienia podstawowe*, Lublin 2014, s. 7.

¹⁴ W. Lis, *Publiczny sektor ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego* [w:] W. Lis (red.), *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt., s. 78.

kami klęsk żywiołowych i katastrof technicznych¹⁵. Porządek konstytucyjny oznacza utrzymywanie w państwie ładu zgodnego z normami konstytucyjnymi¹⁶.

W odniesieniu do jednostki ludzkiej, niezależnie od skomplikowania i bogactwa indywidualnych potrzeb, chodzi o to samo: każdy potrzebuje takich warunków, bez których nie mógłby prawidłowo funkcjonować, to jest w pełni wykorzystać swych zdolności w działaniu i rozwijać się¹⁷. Tylko wówczas można mówić o zachowaniu bezpieczeństwa w danej społeczności.

Zagrożenia i wyzwania w kontekście bezpieczeństwa państwa

Ostatnie półwiecze to czas dynamicznych, często przełomowych zmian w szeroko pojmowanym środowisku bezpieczeństwa. Dotyczą one również naszego kraju, w którego bezpośrednim i dalszym otoczeniu występują negatywne zjawiska i procesy o zróżnicowanym charakterze. W myśleniu o bezpieczeństwie — jednym z najbardziej pożądanym i cenionym przez ludzkość dóbr — wyróżnić można dwie zasadnicze strategie. Pierwsza koncentruje się na działaniach przygotowujących do ochrony przed zagrożeniami, druga zaś skupia się na takim kształtowaniu otoczenia, aby oddalać i minimalizować możliwości ich pojawiania się. W obydwu przypadkach, chociaż przy odmiennym podejściu, zagrożenie jest kategorią o kluczowym znaczeniu¹⁸.

Etymologia słowa „bezpieczeństwo” w wielu językach (także w polskim) uwidatnia pierwotność poczucia zagrożenia w stosunku do poczucia pewności swego zabezpieczenia¹⁹. Źródłem pojęcia „bezpieczeństwo” poszukuje się bowiem w łacińskim słowie *securitas*, które z kolei pochodzi od *sine cura*, co dosłownie oznacza stan bez pieczy²⁰, a więc bez wystarczającej ochrony. Zagrożenie jest antonimem bezpieczeństwa. O ile bezpieczeństwo oznacza

¹⁵ A. Korcz, *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ K. Obuchowski, *Psychologia dążeń ludzkich*, Warszawa 1965, s. 94.

¹⁸ W. Fehler, *Zagrożenie — kluczowa kategoria teorii bezpieczeństwa* [w:] K. Jałoszyński, B. Wiśniewski, T. Wojtuszek (red.), *Współczesne postrzeganie bezpieczeństwa*, Bielsko-Biała 2007, s. 8.

¹⁹ J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996, s. 15.

²⁰ R. Zięba, *Kategoria bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowych* [w:] D.B. Bobrow, E. Haliżak, R. Zięba (red.), *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, Warszawa 1997, s. 3.

pewien stan (niezagrożenia, spokoju, pewności), o tyle zagrożenie — w podstawowym rozumieniu tego słowa — kojarzy się ze zjawiskiem naruszającym ten stan²¹. To sytuacja, w której pojawia się zwiększone prawdopodobieństwo powstania stanu niebezpiecznego dla otoczenia²². W wąskim znaczeniu zaistnieje wtedy, kiedy w człowieku zrodzi się obawa o utratę wysoko cenionych wartości, z własnym życiem na pierwszym miejscu. Oznacza więc pewien stan psychiki lub świadomości wywołany postrzeganiem zjawisk, które oceniane są jako niekorzystne lub niebezpieczne²³. W znaczeniu szerszym zagrożenia postrzega się jako sytuacje, które nie są przez podmiot uświadamiane²⁴.

Zagrożenie to stan, w którym mamy do czynienia z aktualnie występującym lub w dużym stopniu prawdopodobnym zakłóceniem uznawanych za bezpieczne warunków funkcjonowania danego podmiotu²⁵. W przypadku prawdopodobieństwa ograniczenia zdolności organów władzy do utrzymania ładu i porządku publicznego w państwie mówi się o zagrożeniach wewnętrznych²⁶, jako splocie zdarzeń wewnętrznych lub w stosunkach międzynarodowych, w których — z dużym prawdopodobieństwem — może nastąpić ograniczenie lub utrata warunków do niezakłóconego bytu i rozwoju wewnętrznego²⁷. Ochrona bądź zapewnienie bezpieczeństwa to oznaczenie środków lub działalności zapobiegającej istniejącym zagrożeniom skierowanym wprost przeciwko temu bezpieczeństwu²⁸. W takim kontekście zagrożenie charakteryzowane jest jako wyzwanie, wobec którego nie podjęto skutecznego przeciwdziałania we właściwym czasie oraz które dotychczas nie zostało rozwiązane²⁹. Wyzwania natomiast postrzegać należy jako dylema-

²¹ B. Wiśniewski, *System bezpieczeństwa państwa. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, Szczytno 2012, s. 30.

²² Akademia Obrony Narodowej, *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2002, s. 162.

²³ W. Fehler, *Zagrożenie...*, wyd. cyt., s. 10.

²⁴ B. Wiśniewski, *System...*, wyd. cyt., s. 31.

²⁵ W. Fehler, *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt., s. 20.

²⁶ C. Rutkowski, *Bezpieczeństwo wewnętrzne. Tożsamość — kierowanie — zarządzanie*, Warszawa 2010, s. 20.

²⁷ J. Gierszewski, *Bezpieczeństwo wewnętrzne. Zarys systemu*, Warszawa 2013, s. 12.

²⁸ A. Misiuk, *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe*, Warszawa 2008, s. 12.

²⁹ T. Leszczyński, *Kierowanie reagowaniem kryzysowym w państwie. Podstawowe pojęcia i definicje*, „Myśl Wojskowa” 2004, nr 1, s. 51.

ty, przed jakimi stoi dany podmiot w rozstrzyganiu spraw bezpieczeństwa. W korzystnych warunkach mogą stwarzać szanse, w niekorzystnych — mogą rodzić dodatkowe zagrożenia³⁰.

Typologia zagrożeń jest kwestią bardzo skomplikowaną, ze względu na subiektywność poczucia zagrożenia. Powoduje to ciągłe dyskusje na temat zjawisk, które należy uznać za zagrożenia realne lub potencjalne, w czym niebagatelną rolę odgrywa subiektywizm. Z uwagi na złożoność problematyki zagrożeń, ich typologii jest wiele. Najczęściej prezentowanym podziałem jest ten, w którym kryterium typologicznym będzie destrukcyjne oddziaływanie konkretnego komponentu otoczenia człowieka lub społeczności lokalnej. Przy tej typologii rozpatrywane są jedynie cechy pierwszorzędne zjawiska, niewnikające w poszukiwanie jego przyczyn³¹. Biorąc pod uwagę takie założenie, źródłami zagrożeń mogą być:

- siły natury — związane ze środowiskiem przyrodniczym,
- awarie techniczne — związane z infrastrukturą stworzoną przez człowieka,
- konflikty społeczne — wewnątrz danej społeczności oraz z otaczającymi ją społecznościami.

Przy tak przyjętym podziale zagrożeń bezpośrednimi skutkami oddziaływania:

- sił natury — będą klęski żywiołowe, epidemie chorób zakaźnych ludzi i zwierząt oraz awarie techniczne,
- awarii technicznych — będą katastrofy techniczne i ekologiczne oraz mogą być epidemie chorób zakaźnych ludzi i zwierząt,
- konfliktów społecznych — będą np. wojny wewnętrzne i zewnętrzne, terroryzm, przestępczość, bezrobocie oraz bieda³².

Inne podziały zależne są od przyjętych kryteriów klasyfikowania zagrożeń, którymi mogą być: źródło pochodzenia (antropogeniczne — czynnikiem jest człowiek; naturalne — czynnikiem jest środowisko), miejsce położenia źródła (zewnętrzne, wewnętrzne), obecność czynnika militarnego (militarne, pozamilitarne), aktualności zagrożeń (aktualne, poten-

³⁰ S. Koziej, *Między piekłem a rajem. Szare bezpieczeństwo na progu XXI wieku*, Toruń 2006, s. 12.

³¹ B. Wiśniewski, *System...*, wyd. cyt., s. 34.

³² J. Prońko, B. Wiśniewski, *Klasyfikacja zagrożeń* [w:] K. Liedel, J. Prońko, B. Wiśniewski (red.), *Administracja publiczna w systemie przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom dla ludzi i środowiska*, Bielsko-Biała–Warszawa 2007, s. 14.

cialne), wiedza o zagrożeniu (rozpoznawalne, częściowo rozpoznawalne, nierozpoznawalne), czas (incydentalne, krótkotrwałe, średnioterminowe, długoterminowe, permanentne), częstotliwość (jednorazowe, sporadyczne, powtarzające się, cykliczne, permanentne), intensywność (intensywne, mało intensywne), zasięg (lokalne, regionalne, międzynarodowe, globalne), symptomy (przewidywalne, nieprzewidywalne, oczekiwane, nieoczekiwane), ilość czynników zagrażających (jednoczynnikowe, wieloczynnikowe) oraz stopień i zakres destrukcji (silnie destrukcyjne, średnio destrukcyjne, mało destrukcyjne)³³. Wymienić też można zagrożenia potencjalne i realne; subiektywne i obiektywne; kryzysowe i wojenne, intencjonalne i przypadkowe (losowe)³⁴; pierwotne (awarie, katastrofy, kataklizmy), wtórne (klęski żywiołowe, patologie społeczne), ze względu na ich źródło (ustrojowe, demograficzne, gospodarcze), przedmiot (polityczne, militarne, ekonomiczne, społeczne itp.), przyczynę (naturalne — przyroda i działalność człowieka; cywilizacyjne), miejsce zagrożeń (wewnętrzne i zewnętrzne) oraz zasięg i skalę zagrożeń (globalne, kontynentalne, krajowe, regionalne, lokalne)³⁵.

Wśród zagrożeń bezpieczeństwa wewnętrznego państwa dostrzega się: zamieszki lub fale strajków o zasięgu regionalnym lub ogólnokrajowym; duże klęski żywiołowe; katastrofy techniczne; kryzysy ekonomiczne; zbrojne przewroty polityczne lub powstania nieprzekształcone w wojnę domową; kryzysy polityczne zagrażające demokratycznemu porządkowi w państwie, zdarzenia godzące w porządek konstytucyjny; terroryzm, przestępczość zorganizowana itd. Zagrożeniami, które wynikają z czynników zewnętrznych są natomiast: masowe migracje; prowokacje zbrojne, starcia lub incydenty graniczne; wojna domowa lub wojna między państwami sąsiadującymi; konflikt zbrojny między państwami z danego otoczenia zagrażający wprost lub pośrednio interesom narodu; interwencja zbrojna państwa-mocarstwa; interwencja militarna państwa w ramach sojuszu wynikająca z zobowiązań międzynarodowych, realizowana w ramach przywracania lub wymuszania pokoju³⁶.

Do najczęściej wstępujących na terenie naszego kraju zagrożeń zalicza się pożary, katastrofy budowlane i komunikacyjne, wybuchy gazu, powo-

³³ W. Fehler, *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt., s. 20–22.

³⁴ S. Koziej, *Wstęp do teorii i historii bezpieczeństwa*, Warszawa 2010, s. 14.

³⁵ J. Gierszewski, *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt., s. 24.

³⁶ A. Korcz, *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt.

dzie, huragany itp. Występują również katastrofalne zatopienia, epidemie, skażenia chemiczne i promieniotwórcze, zagrożenia związane z rozwojem cywilizacyjnym, np. awarie, wypadki, katastrofy (w transporcie naziemnym, podziemnym, powietrznym, wodnym; w infrastrukturze technicznej; w budownictwie; w energetyce)³⁷. Wśród zagrożeń bezpieczeństwa publicznego wymienić można przestępczość narkotykową, kryminalną, gospodarczą, korupcję, przestępczość zorganizowaną oraz przestępczością graniczną. W przypadku zagrożenia bezpieczeństwa powszechnego mowa jest o wszelkich sytuacjach, w których źródłem negatywnego stanu jest przyroda, infrastruktura techniczna (budynki, sieć komunikacyjna itp.) oraz ludzie. Do zagrożeń porządku konstytucyjnego zalicza się migracje³⁸, upadek lokalnej gospodarki, zmiany struktury społecznej czy narodowościowej³⁹.

Zdefiniowane i sklasyfikowane w niniejszym opracowaniu zagrożenia nie stanowią zamkniętego katalogu, ponieważ — ze względu na ciągłą zmienność, wysoką nieprzewidywalność zdarzeń i zaskoczenie — wciąż powodują nieuchronne zmiany, bardzo często niemożliwe do przewidzenia⁴⁰. W związku z powyższym zagrożenia wpływające na bezpieczeństwo Polski są zjawiskami dynamicznymi, zmieniającymi się w czasie i w zależności od szeregu czynników. Głównym zadaniem państwa natomiast jest stworzenie, a następnie doskonalenie systemu bezpieczeństwa, który byłby w stanie tę potrzebę społeczną zapewnić. Wagę zagadnienia potwierdzają zapisy zawarte w ustawie zasadniczej, ustawach szczegółowych, mnogości instytucji funkcjonujących na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa, a także podmiotów, które stanowią, kontrolujących je i nadzorujących⁴¹.

³⁷ A. Warmiński, *Analiza zagrożeń bezpieczeństwa i porządku publicznego* [w:] T. Okrasa (red.), *Administracja. Bezpieczeństwo. Państwo prawa*, t. 2, Warszawa 2007, s. 185.

³⁸ Choć z natury migracja nie ma wydźwięku negatywnego, to w przypadku masowego przemieszczania się ludności zjawisko to wpływa na zmianę struktury społeczeństwa na tle narodowościowym czy religijnym, to z kolei może nieść ze sobą cały szereg konfliktów.

³⁹ A. Korcz, *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt.

⁴⁰ E. Nowak, *Bezpieczeństwo narodowe — istota, zakres, uwarunkowania* [w:] T. Jemioło, K. Rajchel (red.), *Bezpieczeństwo narodowe i zarządzanie kryzysowe w Polsce w XXI wieku — wyzwania i dylematy*, Warszawa 2008, s. 74.

⁴¹ M. Lisiecki, *Zarządzanie bezpieczeństwem publicznym*, Warszawa 2010, s. 19.

Rozwiązania organizacyjno-prawne w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom

Bezpieczeństwo uważane jest za przedmiot zobowiązania państwa wobec społeczeństwa⁴², dlatego jednym z podstawowych zadań każdego współczesnego państwa, realizowanego przez aparat władzy, jest zapewnienie ładu oraz bezpieczeństwa poszczególnych obywateli⁴³. Aby zapewnić stabilność i porządek w kraju, „w pierwszej kolejności państwo ma obowiązek stworzenia formalnych warunków ochrony bezpieczeństwa, na które składa się system przepisów i norm prawnych zakazujących ingerencji w sferę chronionych dóbr człowieka, takich jak: życie, zdrowie i mienie. Następnie państwo ma obowiązek stworzyć podstawy prawne oraz system podmiotów odpowiedzialnych za ochronę bezpieczeństwa, państwo ma również nadzorować skuteczność funkcjonowania tego systemu”⁴⁴. Zajmują się tym odpowiednie podmioty, określone przez trójpodział władzy zawarty w najważniejszym w Polsce dokumencie — Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁴⁵. Ustawa zasadnicza wymienia zatem: władzę ustawodawczą, którą sprawuje Sejm i Senat; wykonawczą — Prezydent RP i Rada Ministrów oraz władzę sądowniczą, sprawowaną przez sądy i trybunały⁴⁶. Władza ustawodawcza stwarza konkretne podstawy prawne, określa przedmiot, zakres i środki ochrony tych wartości, w tym rozwiązania możliwych kolizji z indywidualnymi prawami podmiotowymi⁴⁷. Władza wykonawcza dba natomiast o realizację ustanowionych praw w praktyce, a władza sądownicza sprawuje pieczę nad sytuacjami konfliktowymi powstającymi w efekcie przestrzegania tychże praw, realizacji i ich wykonywania, zarówno przez sprawujących władzę, jak i podmioty, które są odbiorcami tych praw⁴⁸. Skoordynowany wewnętrznie zbiór elementów organizacyjnych, ludzkich i materiałowych, ukierunkowa-

⁴² J. Potrzezsz, *Bezpieczeństwo i porządek publiczny w ujęciu filozofii prawa* [w:] W. Lis (red.), *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt., s. 30.

⁴³ A. Misiuk, *Historia policji w Polsce. Od X wieku do współczesności*, Warszawa 2008, s. 14.

⁴⁴ S. Pieprzny, *Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego w prawie administracyjnym*, Rzeszów 2007, s. 25.

⁴⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r., DzU z 1997 r., nr 78, poz. 483 ze zm.

⁴⁶ Tamże, art. 10 ust. 1 i ust. 2.

⁴⁷ D. Dudek, *Konstytucyjne podstawy ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego* [w:] W. Lis (red.), *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt., s. 44.

⁴⁸ Tamże.

nych na przeciwdziałanie wszelkim zagrożeniom państwa, w szczególności politycznym, gospodarczym, psychospołecznym, ekologicznym i militarnym, nazywany jest systemem bezpieczeństwa państwa⁴⁹. To zespół sił i środków zapewniających państwu oraz jego demokratycznym strukturom akceptowalny stan bezpieczeństwa, który w razie zagrożenia uruchamia działanie ściśle określone w konstytucji⁵⁰. Jest to więc twór wieloelementowy, każdy element wpływa na ochronę bezpieczeństwa państwa. Na system ten składają się nie tylko podmioty, ale również określone zadania, działania i sposoby ich realizacji w danej sytuacji. W związku ze złożonością takiego systemu wyróżnia się w nim tzw. podsystemy. Pierwszy z nich to podsystem kierowania bezpieczeństwem państwa, który podzielony jest na dalsze: podsystem bezpieczeństwa zewnętrznego (komponenty: militarny, działań politycznych oraz ekonomiczny) oraz podsystem bezpieczeństwa wewnętrznego (subsystemy: bezpieczeństwa ustrojowego, bezpieczeństwa publicznego i porządku publicznego, ochrony granic, ratowniczy, sanitarno-epidemiologiczny, bezpieczeństwa informacyjnego oraz zarządzania kryzysowego)⁵¹. W każdym z nich wyznaczone są podmioty, które zaopatrzone w odpowiednie kompetencje. Dzięki nim mogą realizować cel, jakim jest ochrona bezpieczeństwa państwa i jego obywateli.

Szczególne kompetencje w dziedzinie bezpieczeństwa posiada Rada Ministrów i administracja rządowa. Według art. 146 Konstytucji RP Rada Ministrów prowadzi m.in. politykę wewnętrzną i zagraniczną Rzeczypospolitej Polskiej, kieruje administracją rządową, zapewnia wykonywanie ustaw, wydaje rozporządzenia, koordynuje i kontroluje prace organów administracji rządowej, chroni interesy Skarbu Państwa, zapewnia bezpieczeństwo wewnętrzne państwa oraz porządek publiczny, zapewnia bezpieczeństwo zewnętrzne państwa, sprawuje ogólne kierownictwo w dziedzinie stosunków z innymi państwami i organizacjami międzynarodowymi, zawiera umowy międzynarodowe wymagające ratyfikacji oraz zatwierdza i wypowiada inne umowy międzynarodowe oraz sprawuje ogólne kierownictwo w dziedzinie obronności kraju. Na czele Rady Ministrów stoi prezes Rady Ministrów, który kieruje jej pracami, reprezentuje ją, wydaje rozporządzenia, zapewnia wykonywanie polityki Rady Ministrów oraz jest zwierzchnikiem służbowym pracowników

⁴⁹ Akademia Obrony Narodowej, *Słownik terminów...*, wyd. cyt., s. 139.

⁵⁰ J. Gierszewski, *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt., s. 16.

⁵¹ W. Fehler, *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt., s. 180.

administracji rządowej⁵², a w celu zapobieżenia katastrofom naturalnym lub awariom technicznym, może wprowadzić stan klęski żywiołowej. Organem opiniotawczo-doradczym przy Radzie Ministrów jest Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego, właściwy w sprawach inicjowania i koordynowania działań podejmowanych w zakresie zarządzania kryzysowego⁵³. Obsługę Rady Ministrów, prezesa Rady Ministrów i Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego zapewnia Rządowe Centrum Bezpieczeństwa⁵⁴.

Przedstawicielem Rady Ministrów w województwie jest wojewoda⁵⁵, jego zadania w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa określa m.in. ustawa o wojewodzie i administracji rządowej w województwie⁵⁶. Należą do nich m.in.: dostosowanie do miejscowych warunków celów polityki Rady Ministrów; zapewnienie współdziałania wszystkich organów administracji rządowej i samorządowej działających w województwie oraz kierowanie ich działalnością w zakresie zapobiegania zagrożeniu życia, zdrowia lub mienia oraz zagrożeniom środowiska, bezpieczeństwa państwa i utrzymania porządku publicznego, ochrony praw obywatelskich, a także zapobiegania klęskom żywiołowym i innym nadzwyczajnym zagrożeniom oraz zwalczania i usuwania ich skutków; dokonywanie oceny stanu zabezpieczenia przeciwpowodziowego województwa, opracowanie planu operacyjnego ochrony przed powodzią oraz ogłaszanie i odwoływanie pogotowia i alarmu przeciwpowodziowych; wykonywanie i koordynacja zadania w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa oraz zarządzania kryzysowego⁵⁷. Kompetencje wojewody w zakresie bezpieczeństwa określa również ustawa o obronie Ojczyzny⁵⁸. Według art. 30 ustawy wojewoda określa m.in. szczegółowe kierunki działania dla kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży, organów administracji niezespolonej oraz jednostek samorządu terytorialnego w zakresie realizacji zadań obronnych; kieruje realizacją przedsięwzięć związanych z podwyższaniem gotowości obronnej państwa wykonywanych przez marszałków województw, starostów, wójtów

⁵² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej..., wyd. cyt., art. 148.

⁵³ Ustawa z 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, DzU z 2007 r., nr 89, poz. 590 ze zm., art. 8 ust. 1.

⁵⁴ Tamże, art. 11 ust. 1.

⁵⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej..., wyd. cyt., art. 152 ust. 1.

⁵⁶ Ustawa z 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie, tekst jedn. DzU z 2022 r., poz. 135.

⁵⁷ Tamże, art. 22.

⁵⁸ Ustawa z 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny, DzU z 2022 r., poz. 2305.

lub burmistrzów (prezydentów miast), przedsiębiorców oraz inne jednostki organizacyjne i organizacje społeczne mające swoją siedzibę na terenie województwa; organizuje wykorzystanie miejscowych sił i środków na potrzeby obronności państwa i obszaru województwa, w tym ochrony ludności oraz dóbr materialnych i kultury przed środkami rażenia, jak również niesienia pomocy poszkodowanym; kontroluje i ocenia wykonywanie zadań obronnych przez organy, podmioty, jednostki organizacyjne i organizacje⁵⁹. Poza organami centralnymi można wymienić terytorialne podmioty zajmujące się bezpieczeństwem wewnętrznym w państwie. Wynikają one z decentralizacji kraju, która nastąpiła w 1999 r. Podział ten wprowadził 16 samorządowo-rządowych województw, 208 powiatów ziemskich, 65 powiatów grodzkich (miasta) oraz utrzymał 2489 gmin⁶⁰. Dlatego też w terenie, poza wojewodą, zadania ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego spoczywają na starostach (na obszarze powiatu), wójtach, burmistrzach i prezydentach miast (na terenie gminy)⁶¹. Poza wymienionymi organami o bezpieczeństwo wewnętrzne państwa dbają również podległe im instytucje, m.in. Policja, Straż Graniczna, Państwowa Straż Pożarna, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz inne wyspecjalizowane straże i służby, a także wyodrębnione inspekcje⁶². Ich kompetencje i zakresy zadań określają kierunkowe regulacje prawne, najczęściej w randze ustawy.

Podstawowym, aktualnym dokumentem strategicznym w zakresie bezpieczeństwa jest *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*⁶³ określająca kompleksową wizję kształtowania bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej we wszystkich jego wymiarach. Uwzględnia aspekt podmiotowy (wymiar wewnętrzny bezpieczeństwa narodowego oraz środowisko międzynarodowe — stosunki bilateralne, współpracę regionalną, w skali globalnej oraz współpracę na forach organizacji międzynarodowych) oraz przedmiotowy (uwzględnia wszystkie wymiary funkcjonowania systemu bezpieczeństwa narodowego). Zawarte w niej in-

⁵⁹ Tamże, art. 30 ust. 2.

⁶⁰ M. Leszczyński i in. (red.), *Bezpieczeństwo w wymiarze lokalnym. Wybrane obszary*, Warszawa 2013, s. 26.

⁶¹ Zob. K. Kiczka, *Administracja publiczna a bezpieczeństwo wewnętrzne* [w:] A. Chajbrowicz, T. Kocowski (red.), *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt., s. 85.

⁶² A. Korcz, *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt.

⁶³ Zob. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2020, <https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/Strategia_Bezpieczenstwa_Narodowego_RP_2020.pdf>, dostęp: 31 stycznia 2022 r.

teresy narodowe i cele strategiczne w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego zostały sformułowane w zgodzie z wartościami narodowymi określonymi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, z uwzględnieniem obecności Polski w Sojuszu Północnoatlantyckim i Unii Europejskiej⁶⁴.

Praktyczne działania na rzecz bezpieczeństwa

Dotychczas, w ramach niniejszego opracowania, omówiono bezpieczeństwo jako naczelną potrzebę oraz pewien stan. Ale pożądany stan, w świetle stałych i ewoluujących zagrożeń, można osiągnąć jedynie w drodze podejmowania coraz bardziej złożonych działań na rzecz bezpieczeństwa. Trzecią postacią, w jakiej należy je rozpatrywać, jest zatem bezpieczeństwo jako proces⁶⁵. Należy przez to rozumieć ciągłą działalność jednostek, społeczności lokalnych, państw czy organizacji międzynarodowych w tworzeniu pożądanego stanu bezpieczeństwa⁶⁶. Bezpieczeństwo w zasadzie determinuje rację istnienia państwa, dlatego polski system prawny wskazał wiele podmiotów, które mają je gwarantować. Proces, o którym mowa, opiera się zatem na praktycznej realizacji zadań przez organy i instytucje, których zadaniem jest zapewnianie bezpieczeństwa. Wśród nich, w nawiązaniu do treści zamieszczonych w niniejszej monografii, niewątpliwie istotną rolę odgrywa Policja, już z samej definicji — formacja służąca społeczeństwu i przeznaczona do ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego⁶⁷. W swojej strukturze posiada jednostki i komórki organizacyjne, specjalizujące się w określonych rodzajach działalności, reprezentując służby: kryminalną, śledczą, spraw wewnętrznych, prewencyjną, kontrterrorystyczną, zwalczania cyberprzestępczości i wspomagającą⁶⁸. Policja jest podstawową formacją służącą społeczeństwu do utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego, wraz z Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego kształtując system podmiotów bezpieczeństwa wewnętrznego. Instytucje te współpracują ze sobą w celu zapewnienia bezpieczeństwa, funkcjonując jednakże w różnych obszarach

⁶⁴ Tamże, s. 5.

⁶⁵ Por. B. Wiśniewski, *System...*, wyd. cyt., s. 35.

⁶⁶ R. Jakubczak, J. Flis (red.), *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*, Warszawa 2006, s. 15.

⁶⁷ Ustawa z 6 kwietnia 1990 r. o Policji, tekst jedn. DzU z 2021 r., poz. 1882, art. 1 ust. 1.

⁶⁸ Tamże, art. 4 ust. 1.

odpowiedzialności⁶⁹. Do systematycznie aktualizowanej oceny zagrożenia dostosowywany jest zakres i intensywność działań Straży Granicznej, której funkcjonariusze wyposażeni są w cały szereg narzędzi umożliwiających minimalizowanie możliwości popełnienia przestępstw i wykroczeń⁷⁰. Odpowiada ona dziś za bezpieczeństwo ponad 3511 kilometrów granicy Rzeczypospolitej Polskiej, która graniczy z siedmioma państwami: (od zachodu) Niemcami, Czechami, Słowacją, Ukrainą, Białorusią, Litwą i Rosją⁷¹.

Zakończenie

Współczesna technika i rozwój cywilizacyjny społeczeństwa spowodował, że termin „bezpieczeństwo” jest rozumiany dwojako. W skali makro można mówić o bezpieczeństwie państwa, układu państw, kontynentu czy całego świata⁷². Mowa tu o bezpieczeństwie, które stanowi podstawową wartość cywilizacyjną i kulturową, ale także przedmiot rozlicznych zabiegów i dążeń, przekraczających granice państwowe⁷³. Bezpieczeństwo w skali mikro zaś to bezpieczeństwo poszczególnych społeczności lokalnych: bloku, osiedla, gminy, powiatu, regionu, województwa⁷⁴. Każdy z nas chciałby być bezpieczny w domu, w pracy, czy robiąc zakupy w pobliskim sklepie. Bezpieczeństwo jest kategorią, która odnosi się nie tylko do spraw globalnych i państwowych, ale także lokalnych i osobistych, tworząc bądź ograniczając szanse dla każdego z tych wymiarów. Jest pojęciem, z którego treścią człowiek wiąże swoje nadzieje i na tej podstawie buduje perspektywę własną i swoich najbliższych⁷⁵.

Bezpieczeństwo zawsze stanowiło interesujący temat dla badaczy, treści niniejszej monografii również pozostają w zgodzie z profilem nauk o bezpieczeństwie. Poza niniejszym wprowadzeniem, zawiera siedemnaście roz-

⁶⁹ T. Cylkowski, *Rola policji w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego*, „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka — Praktyka — Refleksje” 2015, nr 20, s. 142.

⁷⁰ *Straż Graniczna*, <<https://www.gov.pl/web/mswia/straz-graniczna>>, dostęp: 31 stycznia 2022 r.

⁷¹ *Od Korpusu Ochrony Pogranicza do Straży Granicznej. Czym jest SG i jakie pełni funkcje?*, <<https://dorzeczy.pl/historia/210865/od-kop-do-sg-czym-jest-straz-graniczna-krotka-historia.html>>, dostęp: 31 stycznia 2022 r.

⁷² J. Potrzezsz, *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt., s. 30.

⁷³ D. Dudek, *Konstytucyjne podstawy...*, wyd. cyt., s. 31.

⁷⁴ J. Potrzezsz, *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt., s. 30.

⁷⁵ A. Urban, *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt., s. 11.

działań prezentujących wyniki badań przeprowadzonych przez praktyków zawodowo związanych z bezpieczeństwem państwa (w tym przedstawiciele kadry kierowniczej Policji, Sił Zbrojnych RP, urzędów administracji publicznej), ekspertów rangi krajowej i międzynarodowej, pracowników naukowych posiadających stopnie naukowe, związanych z licznymi ośrodkami naukowymi. Zawiera charakterystykę wybranych zagrożeń Rzeczypospolitej Polskiej, w tym działań hybrydowych, zjawisk w cyberprzestrzeni, transgranicznej przestępczości zorganizowanej, a także ocenę prawnych i organizacyjnych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania im. Zawiera również opis wybranych praktycznych działań podejmowanych w tym zakresie, w tym działalności naczelnych organów administracji rządowej w odniesieniu do bezpieczeństwa wewnętrznego i militarnego, wojewody, służb specjalnych w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa państwa, płaszczyzn współpracy międzynarodowej w ramach działania Centralnego Biura Śledczego Policji oraz identyfikacji dokumentów tożsamości przez funkcjonariuszy Straży Granicznej i propozycje możliwości ich doskonalenia, w kontekście współczesnych wyzwań i zidentyfikowanych potrzeb. Nowatorski jest opis możliwości wdrażania innowacyjnych technologii w transporcie, prekursorskie — wyniki badań dotyczących bezpieczeństwa przedsiębiorstwa. Funkcjonowanie poszczególnych instytucji opiera się na poziomie realizacji zadań przez jej pracowników, dlatego też niezwykle ważnym elementem jest ich prawidłowy dobór w ramach zoptymalizowanych procesów kadrowych, uwzględniających możliwości i kompetencje kandydatów, a w razie takiej potrzeby rzetelną selekcję, do czego również nawiązują zawarte w opracowaniu teksty.

Do grona potencjalnych odbiorców niniejszej publikacji zaliczyć można pracowników administracji państwowej, funkcjonariuszy służb i formacji, pracowników naukowo-dydaktycznych uczelni wyższych, studentów, a także czytelników zwyczajnie zainteresowanych tematyką bezpieczeństwa. Zawiera szereg rozważań dotyczących bezpieczeństwa państwa oraz jego teoretycznych i praktycznych kontekstów, choć — jak pisano na wstępie — w ograniczonym zakresie. W przypadku tak dynamicznie zmieniającego się przedmiotu badań trudno zresztą wyczerpać dotyczącą go tematykę. Zarówno teoretyczne założenia, jak też prawne i organizacyjne mechanizmy funkcjonowania państwa w obszarze bezpieczeństwa wymagają zatem ciągłego doskonalenia, temu zaś sprzyjają naukowo uzasadnione opinie, koncepcje i propozycje rozwiązań. Być może prezentowane w niniejszej pozycji

treści stanowiąc będą podstawę do naukowej dyskusji i inspirację do kolejnych badań w zakresie nauk o bezpieczeństwie.

Bibliografia

Literatura

- Akademia Obrony Narodowej, *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2002.
- Bobrow D.B., Haliżak E., Zięba R. (red.), *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, Warszawa 1997.
- Chajbowicz A., Kocowski T. (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne w działaniach terenowej administracji publicznej*, Wrocław 2009.
- Cylkowski T., *Rola policji w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego*, „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka — Praktyka — Refleksje” 2015, nr 20.
- Fehler W., *Bezpieczeństwo wewnętrzne współczesnej Polski. Aspekty teoretyczne i praktyczne*, Warszawa 2012.
- Fehler W., Dziubek I.T., *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Ekspertyza przygotowana na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego*, Warszawa 2010.
- Gierszewski J., *Bezpieczeństwo wewnętrzne. Zarys systemu*, Warszawa 2013.
- Jakubczak R., Flis J. (red.), *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategię*, Warszawa 2006.
- Jałoszyński K., Wiśniewski B., Wojtuszek T. (red.), *Współczesne postrzeganie bezpieczeństwa*, Bielsko-Biała 2007.
- Jemiolo T., Rajchel K. (red.), *Bezpieczeństwo narodowe i zarządzanie kryzysowe w Polsce w XXI wieku — wyzwania i dylematy*, Warszawa 2008.
- Koziej S., *Między piekłem a rajem. Szare bezpieczeństwo na progu XXI wieku*, Toruń 2006.
- Koziej S., *Wstęp do teorii i historii bezpieczeństwa*, Warszawa 2010.
- Kulickowski M., Olszewski M., Olearczyk S. (red.), *Administracja publiczna i przedsiębiorcy w obszarze pozamilitarnych przygotowań obronnych państwa*, Warszawa 2011.
- Leszczynski M. i in. (red.), *Bezpieczeństwo w wymiarze lokalnym. Wybrane obszary*, Warszawa 2013.
- Leszczynski T., *Kierowanie reagowaniem kryzysowym w państwie. Podstawowe pojęcia i definicje*, „Myśl Wojskowa” 2004, nr 1.

- Liedel K., Prońko J., Wiśniewski B. (red.), *Administracja publiczna w systemie przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom dla ludzi i środowiska*, Bielsko-Biała–Warszawa 2007.
- Lis W. (red.), *Bezpieczeństwo państwa. Zagadnienia podstawowe*, Lublin 2014.
- Lisiecki M., *Zarządzanie bezpieczeństwem publicznym*, Warszawa 2010.
- Misiuk A., *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawnoustrojowe*, Warszawa 2008.
- Misiuk A., *Historia policji w Polsce. Od X wieku do współczesności*, Warszawa 2008.
- Obuchowski K., *Psychologia dążeń ludzkich*, Warszawa 1965.
- Okrasa T. (red.), *Administracja. Bezpieczeństwo. Państwo prawa*, t. 2, Warszawa 2007.
- Pieprzny S., *Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego w prawie administracyjnym*, Rzeszów 2007.
- Rutkowski C., *Bezpieczeństwo wewnętrzne. Tożsamość — kierowanie — zarządzanie*, Warszawa 2010.
- Stańczyk J., *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996.
- Szymczak M. (red.), *Słownik języka polskiego PWN*, t. 1, Warszawa 1995.
- Śmiałek W., Tymanowski J. (red.), *Bezpieczeństwo państw i narodów w procesie integracji europejskiej*, Toruń 2002.
- Urban A., *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, Warszawa 2009.
- Wiśniewski B. (red.), *Bezpieczeństwo w teorii i badaniach naukowych*, Szczytno 2011.
- Wiśniewski B., *System bezpieczeństwa państwa. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, Szczytno 2012.
- Zięba R., *Pojęcie i istota bezpieczeństwa państwa w stosunkach międzynarodowych*, „Sprawy Międzynarodowe” 1989, nr 10.

Akty prawne

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r., DzU z 1997 r., nr 78, poz. 483 ze zm.
- Ustawa z 6 kwietnia 1990 r. o Policji, tekst jedn. DzU z 2021 r., poz. 1882 ze zm.

Ustawa z 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, DzU z 2007 r., nr 89, poz. 590 ze zm.

Ustawa z 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie, tekst jedn. DzU z 2022 r., poz. 135.

Ustawa z 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny, DzU z 2022 r., poz. 2305.

Inne

Bezpieczeństwo międzynarodowe, <<http://www.stosunki.pl/?q=node/1094>>, dostęp: 15 listopada 2021 r.

Korczy A., *Bezpieczeństwo wewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej*, <<http://adamkorczy.w.interia.pl/wewn.pdf>>, dostęp: 4 listopada 2017 r.

Od Korpusu Ochrony Pogranicza do Straży Granicznej. Czym jest SG i jakie pełni funkcje?, <<https://dorzeczy.pl/historia/210865/od-kop-do-sg-czym-jest-straz-graniczna-krotka-historia.html>>, dostęp: 31 stycznia 2022 r.

Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2020, <https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/Strategia_Bezpieczenstwa_Narodowego_RP_2020.pdf>, dostęp: 31 stycznia 2022 r.

Straż Graniczna, <<https://www.gov.pl/web/mswia/straz-graniczna>>, dostęp: 31 stycznia 2022 r.

CZEŚĆ I

Zagrożenia i wyzwania w kontekście bezpieczeństwa państwa

ANDRZEJ WARMIŃSKI*
ORCID: 0000-0001-8418-2267

Aktualne zagrożenia bezpieczeństwa państwa

Streszczenie: Rozdział prezentuje aktualne główne zagrożenia dotyczące bezpieczeństwa państwa. W szczególności nawiązuje do występującej pandemii Covid-19, zagrożeń militarnych i niemilitarnych, konfliktu na Ukrainie i nielegalnej migracji, ruchów migracyjnych, płynących zagrożeń hybrydowych, demograficznych, informacyjnych, w cyberprzestrzeni, aktów terrorystycznych, dostaw i dywersyfikacji surowców energetycznych, handlu bronią CBRN, niebezpieczeństw kosmicznych, społecznych i ekologicznych, zagrożeń przestępczością zorganizowaną i transgraniczną itd. W tym zakresie wskazuje na ważną rolę cywilnych i wojskowych organów bezpieczeństwa i obrony narodowej, których działania uzależnione są od właściwych i zasadniczych dokumentów i regulacji prawnych, od realizacji zadań w sposób uniwersalny, spójny i zharmonizowany w ramach systemu bezpieczeństwa i obronności państwa.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, zagrożenie, społeczeństwo, obronność, militaria, broń

Celem każdego państwa jest zapewnienie i zagwarantowanie bezpieczeństwa jego organom i zamieszkującej ludności. Dlatego w przedmiocie

* Andrzej Warmiński — doktor nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, absolwent wydziału dziennikarstwa i nauk politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. Współpracownik Pedagogium Wyższej Szkoły Nauk Społecznych w Warszawie oraz Akademii Nauk Stosowanych w Łomży. Specjalizuje się w problematyce bezpieczeństwa państwa, w tym bezpieczeństwa wewnętrznego. Autor książek i monografii m.in.: *Cywilne służby specjalne Rzeczypospolitej Polskiej, Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego w Polsce, Zadania i środki działania rządowych organów administracji ochrony bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego w czasie transzczyzy, Dyscyplinarne postępowania funkcjonariuszy Policji*, jak również szeregu innych publikacji, np. *Bezpieczeństwo obrotu towarami o znaczeniu strategicznym, Konstytucyjne regulacje Stanów Nadzwyczajnych w Polsce, Bezpieczeństwo przewozu materiałów niebezpiecznych, Zagrożenia bezpieczeństwa państwa, Przedmiot Międzynarodowego Prawa Humanitarnego, Zagrożenia oraz podmioty ochrony danych osobowych i informacji niejawnych*. Ponadto uczestnik kilkunastu konferencji naukowych krajowych i międzynarodowych.

współczesnych nowych wyzwań i zagrożeń dla bezpieczeństwa i obronności nie tylko Rzeczypospolitej Polskiej, omówienia wymaga kilka nurtujących problemów.

Pojęcie i istota bezpieczeństwa oraz zagrożenia państwa

Na wstępie należy zdefiniować pojęcie bezpieczeństwa i zagrożenia oraz wyjaśnić ich znaczenie. Najprościej można powiedzieć, że bezpieczeństwo jest antonimem zagrożenia i określane jest jako stan spokoju, ładu, niezagrożenia, stabilności i pewności. Natomiast zagrożenie może być działaniem celowym i losowym, wywierając wpływ na dany podmiot — człowieka, państwo, na funkcjonowanie jego struktur, organów, urzędów, w tym na byt i egzystencję ludności oraz na stan środowiska naturalnego (przyrodę)¹.

Trzeba zaznaczyć, że każde zagrożenie może wystąpić w różnym miejscu, czasie, ogólnie w otaczającej nas przestrzeni. Sztuką więc w przedmiocie zachowania i utrzymania bezpieczeństwa okazuje się umiejętność prognozowania danego zagrożenia i potencjalnego niebezpieczeństwa. Aby proces ten był skuteczny i efektywny, zgodnie z zasadami prakseologii warto skorzystać i zastosować różne metody. Do najważniejszych z nich należą: analiza, synteza, wnioskowanie, dedukcja, indukcja, predykcja², ekstrapolacja³, przewidywanie, nadmieniona prognoza i wiele innych.

W szczególności w prognozie bezpieczeństwa należy określić jego poziom, w jakim się dane zjawisko znajduje (ustalić elementy, zdarzenie, system, proces itd.), zwrócić uwagę na negatywne cechy, pozytywne, szkodliwe, eskalację, warunki, miarę występowania, los, przyjąć odpowiednie ryzyko,

¹ A. Warmiński, *Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego w Polsce*, Warszawa 2013, s. 36.

² Predykcja z języka łacińskiego to proces wnioskowania o przyszłych wielkościach zmiennych losowych w określonym przyszłym okresie i czasie, kiedy w danym momencie nie jest znana wielkość wyjściowa. Stąd metody predykcji mają zastosowanie i znajdują swoje odbicie w wielu dziedzinach, np. do przewidywania przyszłego poziomu i struktury popytu. Co istotne, należy potrafić ją odróżnić od estymacji, która określa przyszłą wartość, a za punkt wyjścia przyjmuje jakąś już inną występującą wielkość. W konsekwencji wynikiem predykcji jest prognoza.

³ Ekstrapolacja to nic innego jak przewidywanie przebiegu jakiegoś zjawiska, w warunkach nieznanych na podstawie znajomości analogicznego zjawiska w znanych warunkach. To także wyznaczanie wartości funkcji na zewnątrz przedziału, w którym wartości tej funkcji są znane, oraz wnioskowanie o właściwościach statystycznych całego zbioru, na podstawie badań jedynie pewnej jego części.

katalizatory, planowanie oraz programowanie, kapitał, słabe i mocne strony, poziom akceptacji, czas występowania, okoliczności, krytykę, synergię, integrację, warianty, scenariusze, rozczarowania, złożoność, reakcję, niedocenione prognozowania, chociażby docenione Komitetu Prognoz przy Polskiej Akademii Nauk, i inne, jakie zagrażają bezpieczeństwu.

Można zauważyć, że te kwestie będą stanowiły podstawę prognozy, pozwały podjąć słuszną decyzję i posłużyć do wysnucia projektowania długookresowych programów, planów działania, przygotowywania strategii działania i innych, ponadto do budowania wzorów i modeli procesu prognozowania, służąc wsparciem dla procesu decyzyjnego decydentom i podmiotom odpowiedzialnym za zapewnienie bezpieczeństwa państwa (w praktyce Siłom Zbrojnym Rzeczypospolitej Polskiej, organom o charakterze specjalnym i policyjnym, administracji rządowo-samorządowej i wielu innym)⁴. Trzeba więc dobrze się do tego przygotować i stosować do proponowanych zaleceń, aby móc realizować wyznaczone zadania przez państwo, a działania muszą być zintegrowane oraz oparte na przygotowanych strategiach działania.

Z kolei w zintegrowanych ramach działania trzeba zdecydowanie stawiać na edukację i wychowanie społeczeństwa wobec zagrożeń bezpieczeństwa państwa, bezpieczeństwa i porządku publicznego i innych zagrożeń ludzi i środowiska, dostrzegając szczególną rolę, jaką odgrywa Państwowa Straż Pożarna. Dobrze więc, iż Tadeusza Terlikowski⁵ stwierdza, że edukacja i wychowanie w Państwowej Straży Pożarnej obejmuje szkolenie osób, które zobowiązane są do działań z racji zaistniałego zdarzenia, w celu jego likwidacji, i informowania społeczeństwa o wszelkich mogących zaistnieć i potencjalnie wystąpić zagrożeniach.

Zagrożenie COVID-19

Aktualnie w szczególności na plan pierwszy wysuwa się walka z koronawirusem COVID-19, który pojawił się w Polsce w 2020 r. i występuje globalnie. Na świecie sprawę walki z tym wirusem i jego innymi odmianami

⁴ H. Świeboda, *Prognozowanie zagrożeń bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2017, s. 12–15.

⁵ T. Terlikowski, *Edukacja obronna a zagrożenia bezpieczeństwa publicznego pożarami i innymi nadzwyczajnymi zagrożeniami ludzi i środowiska*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Służby Pożarniczej” 1994, nr 3, s. 13–21.

pilotuje Światowa Organizacja Zdrowia⁶, w ramach programu COVAX, który przynosi pozytywne skutki i efekty, ale szkodzi mu zawierane międzynarodowe umowy bilateralne⁷.

W Polsce w kierunku walki z COVID-19 obowiązuje „Narodowy Program Szczepień”. W szczególności służy on realizacji zaplanowanych działań, które mają zagwarantować przeprowadzenie i wykonanie bezpiecznych i skutecznych szczepień wśród obywateli Polski. Stąd też w jego ramach przewidziano nie tylko zakup odpowiedniej liczby szczepionek, ale i ich dystrybucję, jak również monitoring przebiegu i efektywności szczepienia oraz szeroko rozumiane zapewnienie bezpieczeństwa ludziom.

Stąd podstawowym celem, jaki stawia sobie program, jest dostarczenie szczepionek: skutecznych i całkowicie bezpiecznych, w wystarczającej ilości, w krótkim czasie, dobrowolnych i darmowych, a także dla każdego łatwo dostępnych. Dlatego w tej materii przygotowano i opracowano tak ważny stosowny dokument, który składa się z kilku rozdziałów, w pełni odnoszący się do zagwarantowania skuteczności i bezpieczeństwa szczepionek, stanowiący o jasnej procedurze zakupów i sposobach finansowania, zabezpieczający dystrybucję i logistykę, obrazujący zalecenia medyczne i organizację punktów szczepień czy kolejność szczepień⁸.

⁶ Światowa Organizacja Zdrowia (ŚOZ; ang. *World Health Organization* — WHO) — jest to organizacja funkcjonująca w Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) zajmująca się ochroną zdrowia. Posiada swoją siedzibę w Genewie. To właśnie w 1946 r. ONZ zwołała Międzynarodową Konferencję Zdrowia w Nowym Jorku i wtedy 61 państw ratyfikowało konstytucję WHO. Z kolei w 1948 r., kiedy WHO rozpoczęła działalność, liczba członków liczyła 88 krajów. W 2020 r. do WHO należały 194 państwa. Głównym zadaniem WHO jest działanie na rzecz zwiększenia współpracy między państwami w dziedzinie ochrony zdrowia i zwalczania epidemii chorób zakaźnych, a także ustalanie norm dotyczących składu lekarstw i jakości żywności. Widać, że organizacja ta dąży do zapewnienia opieki medycznej ludności świata oraz zmniejszenia umieralności niemowląt. Natomiast do największych jej sukcesów należy zwalczanie epidemii groźnych chorób, takich jak: aktualnie koronawirus, wcześniej ospa prawdziwa, gruźlica, malaria, cholera czy dżuma, poprzez masowe szczepienie. Ponadto WHO walczy także z AIDS.

⁷ WHO: program COVAX zaczyna przynosić efekty, szkodzi mu bilateralne umowy, <<https://tvn24.pl/swiat/who-program-covax-zaczyna-przynosic-efekty-szkodza-mu-bilateralne-umowy-5035746>>, dostęp: 5 marca 2021 r.

⁸ Narodowy Program Szczepień przeciw COVID-19, <<https://www.gov.pl/web/szczepimysie/narodowy-program-szczepien-przeciw-covid-19>>, dostęp: 5 marca 2021 r.

Oznacza to, że przede wszystkim w tym zakresie trzeba podejmować działania i czynności programowe w sensie strategicznym i bardzo dobrze, iż takowe zostały podjęte. Wynika z nich, że o zapewnienie bezpieczeństwa życia i zachowanie zdrowia należy dbać, przez cały czas przygotowywać się, posiadając do tego głównie zabezpieczone dostawy szczepionek, szpitale, w tym szpitale zastępcze i tymczasowe, przychodnie i profesjonalnie przygotowany personel medyczny, zdolny do działań w tak trudnych warunkach. Trzeba także przedstawić szerszą informację na temat, jak obronić się przed wirusami, w tym koronawirusem. Z kolei jak zwalczać jego objawy, można dowiedzieć się z bezpłatnego poradnika dla pacjentów⁹.

Do tego trzeba mieć odpowiednio przeszkolone służby, nie tylko o charakterze specjalnym, wojskowym, ale i policyjnym, które muszą być wyposażone w odpowiedni sprzęt, środki działające w systemie bezpieczeństwa państwa, gdyż jak widać zagrożenia mogą występować w każdym miejscu i czasie, chociażby wskutek wystąpienia potencjalnego incydentu w przestrzeni i danym punkcie. Mając to na względzie w literaturze można spotkać się z różnego rodzaju podziałami zagrożeń.

Zagrożenia militarne i niemilitarne bezpieczeństwa oraz obronności

Nieco odmienne znaczenie stanowią zagrożenia militarne i bezpieczeństwo oraz obrona narodowa. Najprościej mówiąc, zagrożenia militarne dotyczą użycia groźby lub użycia siły zbrojnej i militarnej przez organizację międzynarodową lub państwo, które nie są podmiotami prawa międzynarodowego. Działania tego typu polegają na, już wspomnianej, groźbie lub użyciu siły militarnej, na działaniach w formie terrorystycznej, używając do tego siły i przemocy zbrojnej. To także demonstracja i pokaz swojej siły, działania o charakterze szantażu i dywersji, działania prowokujące i blokujące z użyciem siły, czasami w formie prowokacji incydent graniczny, który w rzeczywistości może stać się zarzewiem wojny lub okazać się źródłem konfliktu, doprowadzając do zbrojnego starcia granicznego, jak na Ukrainie, tworząc konflikt lokalny na granicy, a także formalny konflikt międzynarodowy pomiędzy państwami.

⁹ *Poradnik dla pacjentów*, Gryfice 2020/2021, s. 5–19.

W obliczu przedstawionych zagrożeń tak ważną rolę odgrywa wysoko utrzymane bezpieczeństwo i obrona narodowa, które mają swoje uzasadnienie w walce z niebezpieczeństwami, stanowiąc pewien proces w otaczającym nas środowisku. Obrona narodowa jest pewnym systemem, tworzącym daną strukturę bezpieczeństwa państwa. Spełnia ona określone funkcje w celu ochrony i obrony wartości istotnych z punktu widzenia kraju przed zagrożeniami w wymiarze zewnętrznym (egzogogenicznym), wewnętrznym (endogenicznym), niemilitarnymi i militarnymi.

Oznacza to, że obrona narodowa to nic innego, jak całościowy kształt posiadanych sił i środków, wraz z zasobami przeciwdziałającymi zagrożeniom naruszającym i godzącym w szeroko rozumiany interes państwa, żywotne interesy narodowe i polską rację stanu. Stąd obrona narodowa musi mieć charakter narodowy, powszechny, państwowy, ogólny, ciągły, stanowiąc o sile i potędze państwa, w sensie militarnym i cywilnym niemilitarnym (poza-militarnym) i w tym aspekcie dysponując specjalnymi siłami strategicznymi i doskonałym nowo zakupionym sprzętem i techniką wojskową.

Tak więc o sile i potędze państwa stanowią: liczba ludności, obszar kraju, posiadane zasoby naturalne, potencjał ekonomiczno-gospodarczy, rozwój i dynamika wzrostu gospodarczego, ustrój państwa, typ gospodarki i sposób zorganizowania społecznego, ukształtowanie terenu, poziom życia i wysoka świadomość jego obywateli, stan kultury i dziedzictwa narodowego, potencjał wojskowy i bardzo ważna wola realizacji i urzeczywistnienia założeń zawartych w dokumentach strategiczno-obronnych naszego państwa.

W powyższych działaniach udział powinny brać władze państwowe, bazując na swoich wpływach, biorąc pod uwagę środki finansowe, sytuację, własną energię, odgrywaną rolę oraz zajmowaną pozycję, występujące okoliczności, jak również narzędzia obrony kraju wraz z jego urzędami, instytucjami, ogniwami, jednostkami, związkami, organami itd. Chodzi tu m.in. o już wspomniane organy władzy, służby zagraniczne, siły zbrojne, wywiadowczo-kontrwywiadowcze, policyjne, graniczne, inspekcyjne, kontrolne, naukowo-badawcze, Państwową Straż Pożarną, stowarzyszenia i organizacje pozarządowe i wiele innych, przykładając wagę do morale i mobilności społeczeństwa, wytyczonych i zakreślonych strategii i planów działania, programów i projektów, stanu nauki i edukacji, obowiązującego prawa. Dokonując podziału, można powiedzieć, że są to środki obrony narodowej o charakterze: ideologicznym, militarnym (wojskowym), polityczno-społeczno-gospodarczym,

bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego, antyterrorystyczne, ekologiczne, informacyjne itd.

Jasno z tego wynika, że jest to określony proces zachodzący w państwie. Dla tego procesu znaczenie mają dokumenty, regulacje, unormowania, procedury, przepisy i normy prawne. Można zauważyć, że proces ten ma charakter bardzo złożony i ważna jest jego właściwa ocena, dotycząca zmienności i dynamiki danego zagrożenia. Stąd wiara tylko w gwarancje sojusznicze może okazać się niewspółmierna i nieadekwatna do pojawiających się zagrożeń¹⁰.

Warto więc zastanowić się nad bardziej zdeterminowanym, uniwersalnym oraz kompleksowym podejściem w zakresie bezpieczeństwa i obrony narodowej, w świetle obowiązujących strategii działania, jako tak istotnych dziedzin bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej, ze szczególnym uwzględnieniem części militarnej, przede wszystkim stawiając na doskonalenie systemu obronnego, w aspekcie współczesnych i nowych zagrożeń, w pełni wykorzystując do tego całość sił i środków oraz zasobów przeznaczonych do realizacji zadań, w materii bezpieczeństwa państwa.

Zagrożenia hybrydowe (symetryczne i asymetryczne), konflikt na Ukrainie i problem uchodźstwa

Doskonałym przykładem innego zagrożenia o charakterze militarnym (zbrojnym) może być konflikt na Ukrainie, w Donbasie czy też nader aktualny problem z uchodźcami, jaki pojawił się na terenie naszego kontynentu Europy, w szczególności dotycząc państwa Unii Europejskiej. Także należy mieć na względzie zagrożenia o charakterze symetrycznym i asymetrycznym, jak również hybrydowym, związane z ochroną cyberprzestrzeni, zagrożenia informacyjne, co implikuje potrzebę doskonalenia istniejących mechanizmów cywilno-wojskowo-obronnych, w celu pogłębienia możliwości ich działania w ramach prawidłowego, jak też opartego na prawach synergii działania systemu ochrony i obrony państwa, na wypadek zakłócenia normalnego toku funkcjonowania.

Obserwując wojnę hybrydową na Ukrainie prowadzoną aktualnie z dużą częstotliwością i ciśnieniem, trwa intensywna debata międzynarodowa

¹⁰ Szerzej R. Jakubczak i in., *Działania nieregularne. Element strategii bezpieczeństwa narodowego Polski*, Warszawa 2011.

na temat nowego rodzaju wojen — wojny hybrydowej. Zakłada się, że termin „wojna hybrydowa” pojawił się w 2007 r. i stanowi zlepek działań o charakterze militarnym i niemilitarnym, w relacji państwo — organizacja społeczna, a więc wobec określonego rywala (przeciwnika), w związku z czym należy mieć tu na względzie użycie sił zbrojnych w powiązaniu z działaniami regularnymi i nieregularnymi, z wykorzystaniem nowych technik i technologii wojny informacyjnej i cybernetycznej, zagrożeń terroryzmem, atakami na gospodarkę itd.

Można zauważyć, że wojna hybrydowa polega na współpracy i współdziałaniu sektora państwowego i pozapaństwowego, rządowego i pozarządowego¹¹, z podmiotami militarnymi i niemilitarnymi, paramilitarnymi, które w razie podjęcia działań muszą przestrzegać międzynarodowego prawa humanitarnego. W tym celu wykorzystuje się sankcje ekonomiczne, służby specjalne, multikierunkowe działania dyplomatyczne, propagandę, oddziaływanie i działania psychologiczne¹², sabotaż, dywersję ideologiczno-polityczną, środki masowego przekazu, aby podporządkować sobie przeciwnika, w kierunku spełnienia stawianych i narzucanych warunków¹³.

Widać, że szczególna i wyjątkowa popularność tych działań głównie opiera się na stosowaniu różnorodnych narzędzi, mających postać konwencjonalnych i niekonwencjonalnych, regularnych i nieregularnych, aktów terrorystycznych, wojny ekonomicznej i informacyjnej, wojny cyberterrorystycznej i innych, w celu zdobycia wytyczonych sobie celów. Można zauważyć, że wynika to z możliwości realizowania obranej polityki bez użycia oficjalnie przemocy zbrojnej, jak również niepotrzebnego zaangażowania własnych sił zbrojnych. Jak już wspomniano, najbardziej dobitnym przykładem zastosowania takich działań hybrydowych z sukcesem jest aneksja Krymu i wschodnich obszarów Ukrainy przez Federację Rosyjską oraz zaistniały incydent w Cieśninie Kerczeńskiej na Morzu Azowskim i Czarnym.

¹¹ A. Skrabacz, *Pozarządowe formy organizacji bezpieczeństwa narodowego* [w:] R. Jakubczak, J. Marczak (red. nauk.), *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*, Warszawa 2011, s. 535–543.

¹² A. Olechowski, *Działania psychologiczne we współczesnych konfliktach zbrojnych* [w:] J. Pięta, B. Purski (red.), *Współczesne dylematy bezpieczeństwa — teoria i praktyka*, Warszawa 2009, s. 238–246.

¹³ I. Denysiuk, M. Osapowicz, *Konflikt na Ukrainie jako przykład nowej jakości konfliktów zbrojnych* [w:] D. Nowak, C. Sochala, A. Warmiński (red.), *Wyzwania dla bezpieczeństwa i obronności Rzeczypospolitej Polskiej w aspekcie nowych zagrożeń*, Warszawa 2019, s. 97–100.

Nielegalne ruchy migracyjne

Bezpieczeństwu państwa zagrażają również nielegalne ruchy migracyjne i należy postrzegać je jako zjawisko szkodliwe, ujmując je w kategoriach zagrożenia. W szczególności procesy te nasiliły się niedawno po wybuchu konfliktu ukraińskiego, a aktualnie rozgrywają się na granicy zewnętrznej Unii Europejskiej i wschodniej granicy polskiej z Białorusią. Ogólnie z jednej strony stanowią one wartość oczekiwaną dodaną, wypełniając lukę w przypadku braku rąk do pracy, jednak z drugiej strony mogą wywoływać poważny problem. Dla strefy Schengen w szczególności kwestia ta pojawiła się w 2015 r. w postaci licznego napływu uchodźców do pracy z Afryki. Tak oto doszło do niekontrolowanego napływu ludności, wśród której na teren Unii Europejskiej dotarło wielu terrorystów. Spowodowało to niejednokrotnie utratę kontroli nad tą grupą ludzi, powodując zagrożenie dla ładu, spokoju i bezpieczeństwa Europejczyków. Z zaistniałej sytuacji wynika, że pobudki ich przybycia są różne, począwszy od tych materialnych, chcąc realizować swoje potrzeby integracji, do złych, narażających na dokonywanie aktów terroru, siejąc panikę, wywołując obawy i lęki. W ostatnim czasie przykładem tego na terenie Niemiec może być przejęcie niedaleko granic Polski TIR-a z uprowadzeniem polskiego kierowcy i wjazd nim w Jarmark Bożonarodzeniowy w Berlinie, wskutek czego zginął nasz kierowca i kilku obywateli różnych narodowości, a kilkanaście osób zostało rannych. Ponadto wydarzenia w Wielkiej Brytanii, Francji i innych krajach. Tak więc procesy migracyjne mają swoją dobrą i złą stronę medalu, skutkując tym, że rozgorzała wokół tego zjawiska transnarodowa debata.

Dobrze więc, że Polska przez cały czas postrzegana jest na scenie politycznej za kraj emigracji, głównie do pracy na zachód Unii Europejskiej, aby uzyskać stabilność finansową i mieć miejsce pracy, co potwierdzają statystyki, z uwagi na fakt państwa tranzytowego, bo leżącego w samym środku Europy, także stanowiącego jednolity podmiot pod kątem narodowościowym, religijnym i etnicznym¹⁴. Z tego względu nie tworzy to dobrego i przyjaznego miejsca dla napływu cudzoziemców.

Podobnie sytuacja na rynku pracy i społeczno-gospodarcza, w tym pod kątem pomocy finansowej nie kusi i nie przyciąga obcokrajowców. Jedynie

¹⁴ D. Nowak, I. Stańczuk, *Zagrożenia dla bezpieczeństwa energetycznego Polski* [w:] D. Nowak, C. Sochala, A. Warmiński (red.), *Wyzwania...*, wyd. cyt., s. 68.

informacja o tym, że jesteśmy krajem tanim, może powodować, że stajemy się państwem intratnym do osiedlania, bo mamy tanie lokale i niższe niż za granicą koszty świadczeń opieki lekarskiej i sanatoryjnej. Analogicznie nieźle radzimy sobie z kryzysem wskutek COVID-19, osiągając zrównoważone wyniki i sukcesy. Na tym tle nasz kraj wydaje się bardzo bezpieczny i wolny od aktów terrorystycznych. Patrząc na tę sytuację szeroko, można być zadowolonym, że nie mamy do czynienia z problemem migracyjnym, jak w innych krajach.

Zagrożenia terrorystyczne

Swój wpływ na sytuację bezpieczeństwa wywierają również zdarzenia, które miały i mają miejsce poza Europą, wskutek działania fundamentalistów państwa islamskiego, którzy jako terroryści na bieżąco dokonują, jak słyszymy, aktów terrorystycznych pozbawiających życia ludzi, niszczących mienie i naruszających zdrowie obywateli.

Zjawisko terroryzmu należy zatem uznawać za jedną z najbardziej brutalnych form przemocy, niekiedy wręcz wstrząsającą i mocno zagrażającą całej międzynarodowej wspólnotce. Świadczy o tym żądza zemsty, czasami chęć silnego odwetu, wywołanie i zasianie paniki, wrogość do wyznawanych i przyjętych wartości, odmienność religii, nienawiść oraz czasami duża liczba zgonów, ofiar i śmierci.

W ten sposób definiując sobie terroryzm, można stwierdzić, że polega on na: wymuszaniu nacisku ideologicznego, religijnego i politycznego na polityków, w pewnym stopniu ma charakter dywersyjny i strategiczny, w celu osłabienia systemu bezpieczeństwa państwa i destrukcji struktur władzy, również w wymiarze międzynarodowym, aby narzucić własną wolę różnymi środkami i oby nie przy użyciu współczesnych środków masowego rażenia (ang. *chemical, biological, radiological, and nuclear* — CBRN), narażając swoim działaniem środowisko naturalne i przyrodę, bezpieczeństwo zdrowotne, wywołując destrukcję państwa poprzez cyberterroryzm, hiperroryzm, megaterroryzm w nowej epoce zjawiska terroryzmu.

Dlatego w tym obszarze należy mieć dobrze przygotowane i wyposażone w najbardziej nowoczesny sprzęt środki, by móc przeciwdziałać tym zagrożeniom, zdolne do działania wojskowe i cywilne służby antyterrorystyczne i przeciwdywersyjne, zabezpieczające przed różnorodnymi aktami i grupami terrorystycznymi. Jak już nadmieniono, powinny być one do tego

odpowiednio przygotowane i doposażone, również w ogniwa i jednostki administracji rządowo-samorządowej, bardzo dobrze ze sobą współpracujące i współdziałające. Doskonale powinny mieć rozpoznane zagrożenia informacyjne, w cyberprzestrzeni, radioelektroniczne i kosmiczne, a więc włączając w te przedsięwzięcia służby wywiadowcze i kontrwywiadowcze ochrony i osłony państwa, a także graniczne, zapewniając prawidłową ochronę urzędzeń i obiektów infrastruktury krytycznej, składów materiałów wybuchowych i bojowych, tych logistycznych, kierując działaniami z wyznaczonych stanowisk dowodzenia i kierowania.

Szczęście więc w tym, że do tej pory Polska nie stała się miejscem podobnych wypadków. Pomimo tego należy przejawiać czujność i być przygotowanym na wszystko, że z upływem czasu i to zagrożenie potencjalnie może dotknąć i nas, co sprawi, iż potencjalnie rodzimy terroryzm może mieć miejsce i zaistnieć na obszarze naszego kraju.

Na tej podstawie warto być przez cały czas przygotowanym na możliwość bytu takich zagrożeń o charakterze czysto terrorystycznym, dokonywanych przez terrorystyczne grupy przestępcze, indywidualnych sprawców i ugrupowania ekstremistyczne. Natomiast takie działanie może być rezultatem wysokiego poziomu niezadowolenia, złości, wrogości, odmienności zamiarów, potrzeb i dążeń różnorodnych grup i środowisk społecznych, być wynikiem frustracji, chęci szybkich i maksymalnych zysków materialnych. Jest to więc zagrożenie posiadające swój wymiar zewnętrzny i wewnętrzny. Może mieć swój zasięg międzynarodowy i światowy — globalny¹⁵. Stąd zagrożenie atakiem terrorystycznym nie powinno podlegać żadnej dyskusji, gdyż terroryzm jest nieregularną formą przemocy i ma na celu wywołanie niepewności, lęku, zagrożenia, obawy, strachu w społeczeństwie na danym obszarze czy też regionie państwa lub świata.

Zagrożenia użycia broni masowego rażenia CBRN (chemicznej, biologicznej, radiologicznej i nuklearnej)

Na tle rodzących się zagrożeń potężnym wyzwaniem staje się walka z zagrożeniami przy użyciu broni masowego rażenia CBRN (chemicznej, bio-

¹⁵ W. Zubrzycki, *Działalność terrorystyczna w Polsce w aspekcie wewnętrznych zagrożeń* [w:] W. Zubrzycki, A. Warmiński, T. Safjański (red. nauk.), *Współczesne bezpieczeństwo wewnętrzne RP w świetle nowych zagrożeń. Wybrane problemy*, Szczytno 2019, s. 7–8.

logicznej, radiologicznej, nuklearnej) w stosunku do naszego państwa lub któregoś z innych państw. Dlatego należy zdawać sobie sprawę z możliwości wejścia w posiadanie takiej broni różnych podmiotów, choćby terrorystów w czasie pokoju, ale głównie w czasie wystąpienia danego kryzysu, wliczając do tego konflikt zbrojny. Zatem źródło ich użycia może mieć charakter naturalny bądź skutek nastąpienia błędu ludzkiego.

Problemu tego nie wolno lekceważyć i marginalizować, a chronić się przed superterroryzmem. W tym względzie duże znaczenie powinien mieć Krajowy System Wykrywania Skażeń i Alarmowania, działając na zasadzie komplementarności swoich części składowych (komponentów). Dokładnie mówi o tym rozporządzenie Rady Ministrów z 7 stycznia 2013 r. w sprawie systemów wykrywania skażeń i powiadamiania o ich wystąpieniu oraz właściwości organów w tych sprawach¹⁶.

Krajowy System Wykrywania Skażeń i Alarmowania jest systemem odpowiedzialnym za koordynację przedsięwzięć z zakresu monitorowania i wykrywania skażeń bronią chemiczną, biologiczną, radiologiczną i nuklearną oraz alarmowania o nich¹⁷ na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także prowadzenie działań interwencyjnych, w przypadku ich wystąpienia. Zaś nadzór nad jego funkcjonowaniem oraz koordynację prowadzi minister obrony narodowej, którego zwierzchnikiem jest prezydent Polski przy pomocy Centralnego Ośrodka Analizy Skażeń¹⁸. W gestii działania Centralnego Ośrodka Analizy Skażeń jest zdobywanie, gromadzenie i analizowanie informacji o użyciu broni masowego rażenia, incydentach związanych z powstawaniem skażeń i skutkach działania tych czynników. Z kolei w ramach NATO, ośrodek odpowiedzialny jest za ostrzeżenie i meldowanie o uderzeniach bronią masowego rażenia i skażeniach na terytorium Polski.

Ponadto pełni funkcję Centrum Dyspozycyjnego Krajowego Systemu Analizy Skażeń i Alarmowania, odpowiadając za wymianę informacji pomiędzy elementami systemu, koordynowanie działań oraz przygotowywanie ocen i analiz związanych z zagrożeniami skażeniami, analizy skażeń systemu, za koordynację działania elementów tego systemu oraz wymianę

¹⁶ DzU z 2013 r., poz. 96.

¹⁷ S. Jembrzycki, M. Młynarczyk, *Współczesne zagrożenia i wyzwania w kontekście bezpieczeństwa i obronności* [w:] D. Nowak, C. Sochala, A. Warmiński (red.), *Wyzwania...*, wyd. cyt., s. 15–34.

¹⁸ Centralny Ośrodek Analizy Skażeń to jednostka organizacyjna Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej sformowana 31 marca 1968 r. Odpowiada za wykonywanie szeregu działań związanych z reagowaniem na zagrożenia skażeniami.

informacji z systemami sojuszniczymi i pozawojсковymi. Również utrzymuje w gotowości Mobilne Laboratorium Obrony Przed Bronią Masowego Rażenia (ML OPBMR), które przeznaczone zostało do pobierania próbek materiałów skażonych oraz prowadzenia polowych analiz laboratoryjnych pobranych próbek materiałów skażonych biologicznie, chemicznie i promieniotwórczo¹⁹, w tym przedmiocie dostarczając niezbędnych informacji do wsparcia procesu dowodzenia, w zakresie oceny poziomu rzeczywistego skażenia i jego wpływu na realizację zadań bojowych.

Zagrożenia, polityka i bezpieczeństwo energetyczne

Każde państwo na arenie międzynarodowej, w tym Polska, powinno posiadać swoje strategiczne miejsca bezpieczeństwa. Jednym z nich jest bardzo istotne bezpieczeństwo energetyczne, w odniesieniu do pojawiających się wedle niego zagrożeń. W tej materii duże znaczenie mają dokumenty i obowiązujące akty prawne: *Projekt Polityki Energetycznej Polski do 2050 roku*, zakładający m.in. niską emisyjność spalin dla środowiska, ekosystemów i gospodarki oraz kreślący politykę w zakresie tworzenia warunków dla stałego i zrównoważonego rozwoju sektora energetycznego, przyczyniając się do rozwoju kraju, uwzględniając międzynarodowe kierunki współpracy.

Jednak 2 lutego 2021 r. Rada Ministrów z premierem na czele zatwierdziła *Politykę energetyczną Polski do 2040 r.* Obecnie jest to nowa bardzo ważna data i wiadomość dla polskiego sektora paliwowo-energetycznego. Tak więc po 12 latach od ustanowienia poprzedniej polityki udało się przyjąć nowy dokument strategiczny, który wyznacza główne kierunki rozwoju tego sektora. Jednocześnie stanowi on w tej materii jasną wizję strategii Polskiej transformacji energetycznej, tworząc wyraźną oś i kreśląc linię dla programowania środków unijnych, związanych z energią, jak i realizacji potrzeb ekonomiczno-gospodarczych, jakie wypływają wskutek osłabienia gospodarki pandemią COVID-19. W świetle tego chodzi o zbudowanie nowego systemu energetycznego w najbliższym czasie, sprowadzając to do dwóch dekad, zmierzając do wyznaczenia jednolitej dynamiki parcia do niskiej i zeroemisyjnej transformacji polskiej gospodarki, jak również zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego.

¹⁹ Hasło: Centralny Ośrodek Analizy Skażeń [w:] *Wikipedia, wolna encyklopedia*, <[https://pl.wikipedia.org/wiki/Centralny Ośrodek Analizy Skażeń](https://pl.wikipedia.org/wiki/Centralny_O%C5%9Brodek_Analizy_Ska%C5%9B%C4%99n)>, dostęp: 22 lutego 2021 r.

Ma to niebagatelną wagę dla prac i realizowania działań w ramach przyjętego Krajowego Planu Odbudowy, który będzie stanowił fundament wydatkowania pieniędzy z funduszy w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Wzmocnienia Odporności, a także planów sprawiedliwej transformacji i projektu Umowy Partnerstwa. Tym samym Krajowy Plan Odbudowy wprowadził na ścieżkę do osiągnięcia gospodarki niskoemisyjnej, w drodze realizacji sprawiedliwej transformacji energetycznej, rozwój odnawialnych źródeł energii, poprawę efektywności energetycznej oraz poprawę jakości powietrza.

Jak wiemy są to sprawy i problemy, które nabierają dużej wagi dla ludzi, różnych grup zawodowych, także gmin, powiatów, województw i regionów, biorąc pod uwagę zarówno kopalnie węglowe, jak i obywateli zagrożonych ubóstwem energetycznym, stając się przysłowiowym kompasem dla przedsiębiorców i samorządów. Liczyć się więc będą strategiczne decyzje inwestycyjne, wykorzystanie potencjału gospodarczego, surowcowego, technologicznego i kadrowego, wykorzystanie systemu elektroenergetycznego morskiej energetyki wiatrowej i uruchomienie elektrowni jądrowej. Aczkolwiek na razie dokładnie nie sprecyzowano, w którym miejscu taka elektrownia powstanie.

Zatem mają to być dwa strategiczne nowe obszary i gałęzie przemysłu, stwarzając szanse na rozwój krajowego przemysłu, rozwój wyspecjalizowanych kompetencji kadrowych, nowe miejsca pracy i generowanie wartości dodanej dla krajowej gospodarki. Można zauważyć, że powyższe działania wymagają zwiększenia wykorzystania technologii odnawialnych źródeł energii w wytwarzaniu ciepła i zwiększenia wykorzystania paliw alternatywnych w transporcie, również poprzez rozwój elektromobilności i wodoromobilności²⁰.

Innymi dokumentami wspierającymi i wspomagającymi wymienione cele są: *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* z 12 maja 2020 r. i *Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022*, *Strategia Zrównoważonego Rozwoju do 2025 roku*, *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju — Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności* i Biała Księga, mające na celu wzmacnianie działań na arenie międzynarodowej, w Unii Europejskiej i Sojuszu Północnoatlantyckim (NATO), w kierunku redukcji niebezpieczeństw dla sektora paliwowo-energetycznego, gdyż zagrożenia mogą występować średnio-, krótko- i długookresowo. Przeciwdziałając tym zagrożeniom, należy stawiać na współpra-

²⁰ Ministerstwo Klimatu i Środowiska, *Polityka energetyczna Polski do 2040 r.*, <<https://www.gov.pl/web/klimat/polityka-energetyczna-polski>>, dostęp: 3 marca 2021 r.

cę, chociażby w ramach Grupy Wyszehradzkiej, w utrzymaniu stabilności energetycznej regionu i państw ościennych.

Trzeba więc w swych działaniach uwzględniać bezpieczeństwo energetyczne i stale je wzmacniać, ponieważ stanowi ono ważny komponent bezpieczeństwa i obronności państwa, zabiegając o dywersyfikację dostaw źródeł (ze Stanów Zjednoczonych lub szelfu północnego), nie zadowolając się dostawami z jednego miejsca²¹. Widać, że działania dla bezpieczeństwa energetycznego muszą być podejmowane w kontekście i pod względem funkcjonalno-prawnym, można dokonywać ich klasyfikacji ze względu na ich znaczenie dla kraju i należy czynnie i aktywnie im przeciwdziałać w wypadku zagrożenia polskich interesów energetycznych.

Zagrożenia kosmiczne

Zagrożeniem dla państwa mogą być także nowe niebezpieczeństwa płynące z przestrzeni kosmicznej, których źródłem może być czynnik zarówno typowo sprawczy, jak i militarny, stając się jednym ze specyficznych typów bezpieczeństwa. Wyszczególniając je, wynikają one z Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego opracowanego na podstawie *Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego*, który zalicza do nich mogące spaść na terytorium RP meteoryty lub tzw. kosmiczne śmiecie, niewątpliwie stanowiące przedmiot zainteresowań zarządzania kryzysowego itd. Ważne jest więc monitorowanie kosmicznych śmieci i obiektów bliskich Ziemi, które spadając na powierzchnię naszej planety, mogą wyrządzić znaczące szkody, a nawet w skrajnym przypadku spowodować wielką katastrofę, z jaką miała do czynienia Rosja, gdy doszło do upadku meteorytu w okolicach miejscowości Czelabińsk.

Jednakże występuje również chęć zagospodarowania i podejmowania działań w przestrzeni kosmicznej, do prowadzenia działań wojennych, po czym ich przeniesienia z kosmosu na Ziemię. Zatem wymaga to ciągłego monitorowania sytuacji, w celu identyfikacji potencjalnych zagrożeń przestrzeni kosmicznej, mając na względzie stałą potrzebę podniesienia świadomości społecznej o zagrożeniach tego rodzaju. Jedyne niepokoić może fakt, że infrastruktura kosmiczna zapewne stanie się celem ataku wrogich służb, wojsk lub różnych innych podmiotów niepaństwowych, np. organizacji przestępczych i terrorystycznych.

²¹ M. Wojenka, *Zagrożenia dla bezpieczeństwa energetycznego Polski* [w:] D. Nowak, C. Sochała, A. Warmiński (red.), *Wyzwania...*, wyd. cyt., s. 36–52.

Warto więc zajmować się tymi kwestiami i nie zaniedbywać prowadzenia wywiadu kosmicznego. Należy trafnie i precyzyjnie identyfikować tego typu zagrożenia. Jest to specyficzne i nabierające rozmachu oraz coraz większego znaczenia we współczesnym świecie zjawisko. Czasami wręcz pomijane w podejmowanej problematyce bezpieczeństwa, a także w zarządzaniu kryzysowym²². Można więc śmiało powiedzieć, że bezpieczeństwo kosmiczne w Polsce jest na razie dziedziną nową, znajdującą się w powijkach i dopiero raczkującą, stawiającą pierwsze kroki, w celu identyfikacji tych zagrożeń.

Zagrożenia społeczno-ekologiczne

Wśród ogólnie potencjalnych niebezpieczeństw można również wyróżnić i dostrzec zagrożenia społeczne. Chcąc krótko o nich powiedzieć, należy zauważyć, że chodzi tu o wszystkie przypadki związane z utratą życia i zdrowia, posiadanej tożsamości etniczno-narodowej, naruszeniem bezpieczeństwa publicznego i socjalnego itd. W szczególności można do nich zaliczyć łamanie i naruszenie podstawowych swobód i wolności oraz praw człowieka zagwarantowanych Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.²³

Oprócz tego do zagrożeń społecznych zaliczyć można: wszelką dyskryminację mniejszości narodowych, etnicznych, kulturowych i religijnych, kombinację i manipulację psychiką i świadomością ze strony środków masowego przekazu, przestępczość różnego typu i rodzaju, zorganizowaną działalność grup przestępczych, mafii, siejących terror, patologie społeczne — narkomanię, alkoholizm, prostytucję, epidemie, analfabetyzm, rodzinne dysfunkcje, zakłócenia i destrukcje, jak również masowo występujące bezrobocie, ponadto nadużycia i nadużywanie zdobyczy i osiągnięć w nauce przeciwko ludzkości, osłabienie i dewaluację wartości ludzkich, zatarcie śladów pomiędzy dobrem a złem, niemoc w odróżnianiu dobra od zła, w kategoriach moralnych, szerzenie przejawów kultu przemocy i siły, łącznie z objawami brutalizacji stosunków między ludźmi, katastrofy i kataklizmy godzące w normalny rytm i tok życia społecznego, niski i słaby stan ochrony bezpieczeństwa obywateli, zagrożenie epidemiami i wirusami, naleciałości i masowy import obcej kultury i kolonializmu, również doskwierający kryzys w demografii państwa, słaba upadająca, ulegająca degradacji i destrukcji infrastruktura komunikacyjno-

²² P. Stobiecki, *Zagrożenia dla bezpieczeństwa energetycznego Polski* [w:] D. Nowak, C. Sochała, A. Warmiński (red.), *Wyzwania...*, wyd. cyt., s. 72.

²³ DzU z 1997 r., nr 78, poz. 483 ze zm.